

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки
України 24 квітня 2024 року № 578

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії Чорненький Олександр Олександрович 1995 року народження, громадянин України. Освіта вища: закінчив у 2018 році Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» за спеціальністю «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» (диплом спеціаліста з відзнакою). «01» жовтня 2022 року зарахований за конкурсом до аспірантури філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за спеціальністю 052 «Політологія». Чорненький Олександр Олександрович виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Політологія» зі спеціальності 052 Політологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом по Харківському національному університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України «22» червня 2026 року № 0114-1/275, у складі:

голови разової спеціалізованої вченої ради:

Петренко Дмитрій Володимирович, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри теорії культури і філософії науки навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

рецензентів:

Попова Наталія Валеріївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

офіційні опоненти:

Андрєєва Ольга Миколаївна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародної інформації Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Третяк Олексій Анатолійович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології, соціології та філософії Національного університету «Київський авіаційний інститут»;

Денисюк Світлана Георгіївна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Державного податкового університету;

На засіданні «03» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Чорненькому Олександру Олександровичу на підставі публічного захисту дисертації «Політико-інституціональні трансформації в умовах становлення інформаційного суспільства: український контекст» за спеціальністю 052 «Політологія» відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна МОН України, м. Харків.

Науковий керівник – Комарова Тетяна Геннадіївна, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політології навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Проведений аналіз засвідчив її відповідність вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 3 наукові публікації за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б»:

1. Чорненький О.О. (2022) Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в політологічних дослідженнях. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Серія «Питання політології»*, (42), 38-44. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2022-42-06>

2. Чорненький О.О. (2023) Роль агентного моделювання та комп'ютерних симуляцій у політології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Серія «Питання політології»*, (43), 37-46, <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2022-43-05>

3. Чорненький О.О. (2023) Онлайн соціальні мережі та їхній вплив на політичну участь громадян. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*, (44), 41-48. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-05>

У дискусії взяли участь голова ради, рецензенти та офіційні опоненти. Дисертаційна робота Чорненького О.О. оцінена позитивно: вона становить цілісне наукове дослідження, вирізняється належною методологічною ґрунтовністю, нестандартним підходом до формулювання дослідницької проблеми та демонструє широку обізнаність автора з напрацюваннями суміжних наукових напрямів.

Разом із тим рецензенти та офіційні опоненти висловили такі зауваження.

Попова Н. В., к. філос. н., доцент, доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада навчально-наукового

інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Першому розділу можна дорікнути в надмірній зухвалості: автор без особливих застережень зводить в єдину робочу дефініцію три концепції, які в теоретичному сенсі одна одну радше виключають, ніж доповнюють, – індустриальний детермінізм Белла, мережеву топологію Кастельса та футурологічну оптику Тоффлера. Втім, якщо це й вада, то вада перекладача, який наважився заговорити одразу трьома мовами замість того, щоб обрати одну, безпечнішу. Питання лишається: чи мислить автор цю дефініцію як універсальний концепт, чи як інструмент, чинний лише в межах цього дослідження, – і чи усвідомлює він саму міру своєї сміливості?

2. У висновках до третього розділу автора можна дорікнути хіба що в надмірній чесності: там, де обережніший дослідник сховався б за сухою мовою моделі, він раз у раз промовляє від власного імені – «на нашу думку». Межа між результатом симуляції та авторським оцінним судженням тут подекуди звужується. Розширений коментар щодо того, які саме положення спираються безпосередньо на дані моделі, а які є інтерпретативним прочитанням дослідника, зробив би цю й без того рідкісну чесність ще прозорішою.

3. Нарешті, дисертації можна дорікнути в надмірній дисциплінованості: автор так суворо тримається в межах політологічного та комп'ютерно-аналітичного інструментарію, що залишає майже незайманим цілий пласт філософії техніки (Ж. Еллюль, Л. Флоріді), який напрошується сам, щойно мова заходить про вплив ІКТ на людину в першому розділі. Це не хибка, а радше свідомо окреслена межа предмета – але межа, яку варто було б хоча б позначити явно.

Андрєєва О.М., д. політ. н., професор, професор кафедри міжнародної інформації Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У підрозділі 2.1 дисертант аналізує досвід Естонії у сфері розвитку електронної демократії, окремо акцентуючи увагу на впровадженні інтернет-голосування та його використанні як самостійного, додаткового способу участі громадян у виборчому процесі. Водночас у підрозділі 3.2 висвітлено окремі напрями запозичення Україною естонських технологічних рішень, призначених для забезпечення цифрової взаємодії між державними органами та громадянами. У практичних рекомендаціях автор відзначає перспективність запровадження електронного голосування в Україні, наголошує на необхідності формування відповідного нормативно-правового підґрунтя та відмічає наявність технічних передумов для реалізації такого механізму. Разом із тим зазначені положення могли б набути більшої аргументованості за умови проведення більш детальнішого аналізу законодавчого регулювання інтернет-голосування в Естонії та виявлення необхідних законодавчих змін в Україні. Доцільним також видається доповнення тексту коротким викладом організаційної й технічної моделі його практичного застосування.

2. У третьому розділі дисертації автор послідовно відтворює основні етапи становлення інформаційного суспільства та розвитку електронного урядування в Україні, виокремлюючи період уповільнених змін і подальшу фазу значного прискорення цифрових перетворень. Така періодизація є змістовною та дає змогу простежити зміну темпів і характеру відповідних процесів. Водночас аналітичний потенціал розділу міг би бути посилений завдяки більш ширшому використанню міжнародних рейтингів, індексів і порівняльних оцінок, що відображають динаміку розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні. Залучення кількох додаткових показників дозволило надати додаткове емпіричне підтвердження запропонованій автором періодизації. Це видається особливо доречним з огляду на те, що в підрозділі 2.5 дисертант звертався до показників Індексу розвитку електронного урядування EGDI.

3. Розроблена дисертантом симуляційна модель характеризується належним рівнем змістовного наповнення та органічно пов'язана із загальною логікою дослідження, а її загальна структура охоплює значну кількість параметрів і характеристик, а також враховує територіальну диференціацію України через моделювання процесів у межах окремих областей. Це дає змогу відобразити регіональні особливості і підвищує аналітичну цінність запропонованого інструментарію. Водночас у моделі не передбачено міграційних процесів між регіонами. Таке методологічне обмеження загалом може вважатися виправданим з огляду на поставлені завдання. Водночас доцільним було б передбачити можливість інформаційних зв'язків між агентами, які перебувають у різних областях, оскільки сучасні цифрові канали комунікації значною мірою долають територіальні обмеження.

4. З огляду на емпіричний та аналітичний матеріал, представлений у другому і третьому розділах дисертації, теоретичну частину роботи доцільно було б посилити більш широкою характеристикою сучасних форм цифрової політичної участі.

Третяк О. А., д. політ. н., професор, завідувач кафедри політології, соціології та філософії Національного університету «Київський авіаційний інститут» (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У теоретичній частині дисертації, зокрема в підрозділі 1.1, автор звертає увагу на те, що технології штучного інтелекту мають потенціал стати чинником подальшого поглиблення суспільних трансформацій. У підрозділі 3.2 автор розглядає прагнення України розвивати власні системи штучного інтелекту та наводить приклад їх застосування у комунікації держави з громадянами. Водночас ця частина дослідження могла б набути більшої змістовної завершеності за умови ширшого розкриття перспектив використання таких технологій в українському контексті. Доцільним було б також коротко окреслити можливі ризики, пов'язані з упровадженням систем штучного інтелекту у сферу державного управління та політичної комунікації.

2. У підрозділі 1.3 автор лише коротко згадує модерацію контенту на цифрових платформах, зауважуючи при цьому, що такі платформи не є

нейтральними середовищами. Водночас у дисертації цифрові платформи переважно постають як канали поширення політичної інформації та взаємодії між учасниками політичного процесу. Натомість їхній самостійний вплив через алгоритми та модерацію на формування сучасного політичного простору розкрито недостатньо. У зв'язку з цим, дослідження доцільно було б доповнити аналізом того, як алгоритми відбору інформації, а також правила модерації контенту, впливають на формування політичного порядку денного.

3. Згідно з текстом дослідження, запропонована симуляційна модель включає відтворення комунікативного аспекту взаємодії громадян на території України, але у той же час вона може виглядати доволі спрощеною. Виникає одразу два питання: «Чим обумовлений вибір саме запропонованої моделі зв'язку?»; «Чи не було б більш доцільно обрати більш складну модель комунікативної взаємодії?».

4. Доцільно було б ширше висвітлити роль соціальних ботів у маніпулюванні громадською думкою та зміні характеру політичної комунікації, приділивши окрему увагу українському контексту.

Денисюк С. Г., д. політ. н., професор, професор кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Державного податкового університету (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У тексті всіх розділів дисертаційного дослідження підіймаються питання можливості проведення більш глибоких суспільно-політичних трансформаційних змін та комунікаційних практик між державою та громадянами за допомогою найсучасніших технологічних рішень, зокрема, систем штучного інтелекту. З огляду на те, що у роботі акцентується увага на розгляді питань нормативно-правового регулювання процесів цифровізації у різних державах, доцільно було б більш детально розкрити проблематику сучасного законодавчого регулювання впровадження систем штучного інтелекту.

2. У дисертації важливим поняттям є «політико-інституціональні трансформації», але було б доцільним запропонувати власне операціональне визначення цього поняття або його відмежувати від таких понять, як політична модернізація, інституційні зміни, цифрова трансформація чи електронне урядування. Тому постає питання: Чим відрізняється поняття «політико-інституціональна трансформація» від «політичної модернізації»?

3. У компаративному блоці дослідження світового досвіду, представлено три держави, які досягли значних успіхів у становлення інформаційного суспільства, а цифрові технології змінили характер політичної комунікації на різних рівнях. У той же час, аналіз розвитку електронного урядування містить більшу кількість держав. Можливо, у доповнення до змістовного аналізу досвіду представлених у роботі країн, було б доцільно коротко розглянути найвиразніші трансформаційні елементи у більшій кількості держав.

4. У третьому розділі представлено авторську симуляційну модель для дослідження ефективності прийняття політичних рішень, яка спирається на комбінацію моделей, математичних обґрунтувань та ідей інших дослідників та

включає доволі багато елементів взаємодії та зовнішніх факторів впливу. Доречним доповненням була б побудова та розгляд однієї альтернативної моделі, яка спирається й на інші математичні обґрунтування.

Здобувач надав вичерпні відповіді на всі висловлені зауваження.

Додаткових зауважень, окрім тих, що вже були висвітлені у письмових рецензіях та відгуках офіційних опонентів, не надходило.

Наукове обговорення дисертаційної роботи відбулося у фаховому та конструктивному форматі. За результатами дискусії присутні одностайно відзначили високий рівень представленого до захисту дисертаційного дослідження, обґрунтованість постановки наукової проблеми, належний теоретико-методологічний рівень, а також вагомий особистий внесок здобувача у розвиток сучасної політичної науки.

Результати відкритого голосування:

«За» **5** членів ради,

«Проти» **0** членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Чорненькому Олександру Олександровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Дмитрій ПЕТРЕНКО

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:09:11 04.09.2026

Назва файлу з підписом: Рішення_Чорненький.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 172.4 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Рішення_Чорненький.pdf
Розмір файлу без підпису: 176.8 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ПЕТРЕНКО ДМИТРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

П.І.Б.: ПЕТРЕНКО ДМИТРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 3031507656

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:09:11 04.09.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000005D085B014BB57807

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.08.19 13:00